

מסורת הש"ס

- א. ב"ב פז,א.
- ב. עירובין ו,א. ק.ב.

גרסות

שבשלה כי סליק רבי אלעזר
 בכתיימי: **שבשלו ר"א.**
אלעזר יש בכתיימי: זירא.
תנא דאתנייה יש בכתיימי: תנא
בהא דזכתא דאתנייה.
אבודימי בכתיימי: אבדימי.
שניתי לו בכתיימי: שניתי לרב.
ורב בקעה מצא בכתיימי: בקעה
מצא רב ויש בכתיימי: אלא רב
בקעה מצא וכן: ורב בקעה
פרוצה מצא.

לטטלפוש יש בכתיימי:
לטטלפוש וכן: לטטלפוס וכן:
לטטלפוש.

וקאסר להו כחלי בכתיימי:
ודרש להו ואסר להו כחל ויש
בכתיימי: וקאסר להו אפי' כחל.

רבי יוסי בר אבא מתיני
 בכתיימי: **רב יצחק בר יוסף**
מתיני הכי.

של מניקה שניתי לו ומפלפלו
 בכתיימי: **מניקה שניתי לו**
ומתוך פלפלו.

החיים

רב בקעה מצא וגדר בה גדר
 כאשר שב רב מארץ ישראל
 לבבל, על מנת להתיישב בה
 ולחורות בה תורה, מצא
 במקומות שונים בתוך יהדות
 בבל בורים ועמי הארץ. וכפי
 שאמרו (עירובין ו,א), כי בבוא רב
 לבבל מצאה "בקעה" (מקום
 שמזוללים בו באיסורים. יעוין
 רשי"י כאן), וכבקה זו שאין לה
 שומר, ועומד אדם וגודר אותה
 לשומרה (רשי"י עירובין שם).

העולם

טטלפוש

אין אנו יודעים בדיוק היכן שכנה
 טטלפוש, ואולם מן הנמסר לנו
 נראה שהיא היתה בקירבת מקום
 לעיר סורא, ואפשר שבסמוך
 לכפר, עיר מולדתו של רב.

שבשלה בחלבה (החלב שניק הגדי מאמו) — הריהי אסורה, שאפילו **בדיעבד נמי** (שנעשה הדבר גם כן) לא יאכלנה, לכך **תנא נמי רישא** (שנה גם כן בהתחלה) **שבשלה בלשון בדיעבד**, ואולם מעיקר הדין, אף לכתחילה מותר לצלות את החלב בחלב.

למעלה הובאה שיטת רב (בלשון השניה) האוסר את החלב שנצלה בלא קריעה, ובענין זה מוסרים: כי **סליק** [כאשר עלה] ר' אלעזר מבבל לארץ ישראל, **אשכחיה** [מצא אותו] את החכם זעירי, אמר ליה [לו] ר' אלעזר לזעירי: האם איכא תנא דאתנייה [יש פה שונה משניות ששנה [לו] רב דין זה שכחל שנצלה בלא קריעה הריהו אסור? אחוייה [הראה לו] זעירי את רב יצחק בר אבודימי, שהוא ששנה כן לרב. אמר ליה [לו] רב יצחק בר אבודימי לר' אלעזר: אני לא שניתי לו דין כחל כל עיקר, כלומר, אני לא אמרתי לו שום דבר לאסור בזה. אלא רב ששנה להם כי החלב שנצלה בחלבו הריהו אסור, משום שבקעה, כלומר, מקום פרוץ (בלא גדרות), מצא בבבל, שראה שהריהם מזוללים באיסור בשר בחלב,

לכך גדר בה גדר, הוסיף סייג, להחמיר עליהם באיסור זה, שיהא החלב אסור, וכדי שלא יבואו לעבור על איסור תורה בבשר וחלב. שכן מסופר כי **רב איקלע** [הזדמן] למקום בבבל ששמו **טטלפוש**, שמעה לההיא איתתא דקאמרה [שמע את אישה אחת שאומרת] **לחביתה: ריבעא דבשרא** (רבע, ליטרא, של בשר) **כמה חלכא בני לבשולי** [חלב היא צריכה לבשל איתה]? אמר רב: **מכאן אני רואה כי לא גמירי** [אין אלה למודים] **שבשר בחלב הריהו אסור**, ולכך **איבעב** [התעכב] רב באותו מקום, וקאסר להו **כחלי** [ואסר להם גם כחלים]. כדי לעשות הרחקה במקום שזילזלו באיסור בשר בחלב.

קודם הובאה מסורת בעניינו של ר' אלעזר שעלה לארץ ישראל, ושאל מי הוא התנא ששנה לרב שכחל הריהו אסור. ומציניים: **רב כהנא מתני הכי** [היה שונה כן] את הדברים, וכפי שהובא למעלה. ואולם ר' יוסי בר אבא **מתני** [היה שונה] את הדברים באופן שונה, שאמר לו רב יצחק בר אבודימי לר' אלעזר: **אנא** [אני]. רק **בכחל של בהמה מניקה** (שחלב רב כנוס בכחל שלה) **שניתי לו** לרב שהריהו אסור, ומפלפולו של רב חייא מפני שר' חייא היה חריף ומפולפל, לכך סבור היה רב יצחק בר אבודימי (שונה המשניות בכית מדרשו של ר' חייא) כי אף תלמידו ר' חייא חריפים כרבים,

קא משמע לן, דלא בעי שתי וערב" — אלא לקדרה בהדי בשר. "אמר להו רב נחמן: זויקו לה כחלי" — פירוש: בשלו לה בקדרה בלא בשר כחלי נפוחים כנודות — פירוש: שלא נקרעו שתי וערב אלא קריעה קצת, מכל מקום קרי "זויקו" — לפי שלא נקרעו שתי וערב. "והא אנו תנו: קורעו" — פירוש: שתי וערב, אבל קריעה קצת לא מהני! "ההוא לקדרה" — פירוש: בהדי בשר. "והא קתני כחל שבשלו בחלבו מותר" — אלאמא אפילו בקדרה בלא בשר אסור לכתחלה לבשל. דבלא בשר מיירי, מדקתני "שבשלו בחלבו", דמשמע דליכא איסורא אלא איהו גופיה, ורב נחמן מתיר לכתחלה כו. והוה מצי לשנויי: דמייירי בשל קרעו כלל, אלא עדדיפא משני. ואם תאמר: היכי מיייתי סייעתא מהך ברייתא ללישנא קמא דרב, והא רב איירי אפילו בקדרה בהדי בשר, וברייתא איירי בקדרה בלא בשר, כדפרישית? ויז לומר: משום דלישנא בתרא דרב קאמר: אינו עובר עליו, ואסור בין בהדי בשר בין בלא בשר. והך ברייתא שריא מיהא בלא בשר. ומשום דפליגא אלישנא בתרא קאמר: תניא כלישנא קמא. והשתא רב נחמן כלישנא קמא, דתניא כוותיה, והילכתא כוותיה. ולמאי דפרישית דמתניתין איירי נמי בקדרה בהדי בשר משום דקתני שתמא, אם כן רישא דברייתא דקתני נמי "הכחל קורעו ומוציא את חלבו", הוי נמי אפילו בהדי בשר. ולא הוי דומיא ד"לב קורעו. לא קרעו, קורעו לאחר בישולו — דלא איירי בהדי בשר. דאי בהדי בשר — נעשה הבשר נבלה, וחוזר ואוסר את הלב. דטעם דלב דשיע לא קאי לפי המסקנא דפסחים (עד,ב), לפירוש רבינו תם **איכא** תנא דאתנייה לרב כחל אחוייה ליה לרב יצחק בר אבודימי — וכן בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא פז,א): איכא תנא דאתנייה לרב מידות? אחר ליה רב יצחק בר אבודימי. והקשה רבינו שמואל: דהא רב יצחק בר אבודימי היה רבו של רבא, כדאמר בריש יבמות (ג,א), ובריש פרק "אלו הן שנירפין אחר ליה רב יצחק בר אבודימי. ע"א): אמר לי רב יצחק בר אבודימי אתנא "הנה" "הנה" וכו', ואיך יתכן דרב יצחק בר אבודימי שהיה רבו של רב, שהיה חי עד רבא והלא ביום שמת רב יהודה, שהיה תלמידו של רב, נולד רבא! וגרס התם רבינו שמואל "איכא תנא דאתנייה רב מדות". וקשה לרבינו תם: דהכא בשמעתין אי שייך לומר כן, דקאמר: "אני לא שניתי לו! ומיהו יש לפרש "לו" כמו "ממנו", כמו (בבא מציעא לג,א) "יתלמיד ורבו צריך לוי". אבל הא דקאמר "ומתוך פלפול של רבי חייא שנה לו כחל סתם" לא אתי שפיר. ואומר רבינו תם: דשנים היו, אחד היה בימי רבינו הקדוש, דאמרין פרק "כירה" (שבת מ,ב). דאמר רב יצחק בר אבודימי, פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ. ואותו יכול להיות שהיה רבו של רב. וקשה קצת: דאם רב יצחק בר אבודימי ד"המוכר את הספינה היה רבו של רב, היכי קאמר לרבי אלעזר התם "הא איתמר עלה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן? והלא רבי יוחנן שהיה רבו של רבי אבהו היה קורא לר' "רבינו", כדאמרין ב"אלו טרפות" (חולין נד).

דאתנייה לרב כחל — פירוש בקונטרס: יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה, ולישנא בתרא דרב הוה שמיע ליה לרבי אלעזר. ונראה דלא קאי אהנהו לישני דלעיל, אלא שמע שהיה רב אסור כחל, ואפילו בקריעת שתי וערב, כדאמרין בסמוך: בסורא לא אכלי כחלי, אף על גב דמתניתין שריא ליה בקריעה, והיה תמיה רבי אלעזר. והשיב לו רבי יצחק בר אבודימי: דרב בקעה מצא וגדר בה גדר. ורב יוסף קאמר דכחל מניקה שנה לו, דאסור אפילו בקריעה, ומתניתין — כשאינה מניקה. ורבי חייא שנה לו "כחל" סתם, והיה סבור שבינן רב מעצמו, ולא הבין וטעה בדבריו. והיה סבור שמכח שום ברייתא היה בא לחלוק על משנתנו, לאסור כל כחל, אפילו בקריעה. ואנו דאכלינן כחלי, אפילו של מניקה בקריעה — סמכינן אלישנא דרב בקעה מצא, ואין חילוק

עיונים

איכא תנא דאתנייה לרב כחל לא נתפרש בדברי ר' אלעזר לאיזו הלכה בניין החבל שאמר רב שאל. ונחלקו ראשונים בפירוש הדברים, יש שאמרו שהכוונה היא ללשון השניה של רב. שכחל שנצלה בלא קריעה אסור באכילה, וכשעלה לארץ ישראל שאל את זעירי מיהו התנא ששנאם לרב (רשי"י).
 ויש שאמרו ששמע ר' אלעזר שהיה רב אסור את החבל, ואפילו בקריעת שתי וערב וטיחה בכותל. שכן למדים אנו במהלך הסוגיה כי סורא (היא עירו ומקום ישיבתו הגדולה של רב) לא היו אוכלים כחל, אף שבמשנתנו שונים אנו במפורש כי החבל נאכל בקריעה. ועל כך תמה ר' אלעזר, ומשעלה לארץ ישראל ביקש לדעת מה מקור שמועה זו שהכחל אסור. ועל כך השיב לו רב יצחק בר אבודימי, שאמנם אין החבל אסור, ואולם רב מצא בקעה בבבל, וגדרה. ואילו ר' יוסי בר אבא אמר שכך הסביר רב יצחק בר אבודימי לר' אלעזר את מקור שמועה זו: שכן הוא לא שנה לפני ר' חייא אלא "כחל" סתם, ואולם כוונתו היתה לבחל של מניקה דווקא (וזה אסור אף בקריעה, מפני גודש החלב שבו), ומשנתנו עוסקת בכחל שאינו של מניקה.

שבשלה בחלבה — אסורה, דאפילו דיעבד נמי לא, תנא נמי רישא שבשלה.

פי סליק רבי אלעזר אשכחיה לזעירי, אמר ליה: איכא תנא דאתנייה לרב כחל? אחוייה

לרב יצחק בר אבודימי. אמר ליה: אני לא שניתי לו כחל כל עיקר, ורב — בקעה מצא ורב בקעה מציא — כלומר, ראי שני מוללים צאסור צטר צחלב, והתמי עליהן. לטטלפוש. ריבעא — ליטרא, רב כהנא מתני הכי — כמו שאמרנו שכן השינו רב יצחק לרבי אלעזר: לי שניתי לו כל עיקר. כחל מניקה — שהיתה מניקה, ויש גדליה חלב כנוי הרינה. ומתוך פלפולו של רבי חייא — שהוא מומד מאלד ומבין מעמלמו וכסבור שתלמידיו ממודדין כמותו. כשחזו ושנאה לפני רבי חייא, שנה לו סתם וסבור שיצין רב שאין אסור אלא מניקה ולא הבין.

רב כהנא מתני הכי. רבי יוסי בר אבא מתני: אנא כחל של מניקה שניתי לו, ומפלפולו של רב חייא

תוספות

דאין החלב בעינה עוד בכחל, כמו שהיה קודם. ואף על פי שנפלט וחוזר ונבל תוך הכחל — לא גזרו בו חכמים, כיון שאין שם בשר אחר, ולא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו, ולא אתי למיכל בשר בחלב. ובדיעבד שרי אפילו לא קרעו כלל, ואין חילוק בין צלי לקדרה בלא בשר, דאין בו שום טעם להקל בצלי יותר. דבצלי נמי נוטף החלב ונופל על הכחל מבחוץ, וחוזר ונבלע. ולא שיי "כבולעו כך פולטו" אלא בדם, אבל טיפת חלב שנפלה על חתיכת צלי — לא כמו בשמנונית דנבלה, דאפילו צלי אינו חוזר ופולט שמנונית שבלע. והכ פירוש: "הכחל קורעו ומוציא את חלבו" — פירוש: שתי וערב וטחו בבותר כדמפרש בגמרא. דמוקי ליה רבי אלעזר לקדרה, והיינו, עם בשר, כדפרישית ומוקי לה הכי, משום דמתניתין סתמא קתני — משמע שבא להתיר בכל עניי בשול. "לא קרעו" — פירוש: לא עשה דין קריעה, שלא קרעו שתי וערב וטחו בכותל, אלא קריעה קצת. "אינו עובר עליו. אמר רב: אינו עובר עליו, ומותר — כיון דקרעו קצת, אבל אם לא קרעו כלל ובשלו בהדי בשר — אסור מדרבנן כדאמרין בפרק "גיד הנשה" (חולין צו,ב): כחל בששים, דחלב שחוטה אסור מדרבנן. "כיצד קורעו" — אמתניתין קאי. "אמר ליה רבי אלעזר: קרע לי ואנא איכול" — פירוש: קרע לי קריעה קצת, ואנא איכול בקדרה בלא בשר. "מא

קא משמע לן, דלא בעי שתי וערב" — אלא לקדרה בהדי בשר. "אמר להו רב נחמן: זויקו לה כחלי" — פירוש: בשלו לה בקדרה בלא בשר כחלי נפוחים כנודות — פירוש: שלא נקרעו שתי וערב אלא קריעה קצת, מכל מקום קרי "זויקו" — לפי שלא נקרעו שתי וערב. "והא אנו תנו: קורעו" — פירוש: שתי וערב, אבל קריעה קצת לא מהני! "ההוא לקדרה" — פירוש: בהדי בשר. "והא קתני כחל שבשלו בחלבו מותר" — אלאמא אפילו בקדרה בלא בשר אסור לכתחלה לבשל. דבלא בשר מיירי, מדקתני "שבשלו בחלבו", דמשמע דליכא איסורא אלא איהו גופיה, ורב נחמן מתיר לכתחלה כו. והוה מצי לשנויי: דמייירי בשל קרעו כלל, אלא עדדיפא משני. ואם תאמר: היכי מיייתי סייעתא מהך ברייתא ללישנא קמא דרב, והא רב איירי אפילו בקדרה בהדי בשר, וברייתא איירי בקדרה בלא בשר, כדפרישית? ויז לומר: משום דלישנא בתרא דרב קאמר: אינו עובר עליו, ואסור בין בהדי בשר בין בלא בשר. והך ברייתא שריא מיהא בלא בשר. ומשום דפליגא אלישנא בתרא קאמר: תניא כלישנא קמא. והשתא רב נחמן כלישנא קמא, דתניא כוותיה, והילכתא כוותיה. ולמאי דפרישית דמתניתין איירי נמי בקדרה בהדי בשר משום דקתני שתמא, אם כן רישא דברייתא דקתני נמי "הכחל קורעו ומוציא את חלבו", הוי נמי אפילו בהדי בשר. ולא הוי דומיא ד"לב קורעו. לא קרעו, קורעו לאחר בישולו — דלא איירי בהדי בשר. דאי בהדי בשר — נעשה הבשר נבלה, וחוזר ואוסר את הלב. דטעם דלב דשיע לא קאי לפי המסקנא דפסחים (עד,ב), לפירוש רבינו תם **איכא** תנא דאתנייה לרב כחל אחוייה ליה לרב יצחק בר אבודימי — וכן בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא פז,א): איכא תנא דאתנייה לרב מידות? אחר ליה רב יצחק בר אבודימי. והקשה רבינו שמואל: דהא רב יצחק בר אבודימי היה רבו של רבא, כדאמר בריש יבמות (ג,א), ובריש פרק "אלו הן שנירפין אחר ליה רב יצחק בר אבודימי. ע"א): אמר לי רב יצחק בר אבודימי אתנא "הנה" "הנה" וכו', ואיך יתכן דרב יצחק בר אבודימי שהיה רבו של רב, שהיה חי עד רבא והלא ביום שמת רב יהודה, שהיה תלמידו של רב, נולד רבא! וגרס התם רבינו שמואל "איכא תנא דאתנייה רב מדות". וקשה לרבינו תם: דהכא בשמעתין אי שייך לומר כן, דקאמר: "אני לא שניתי לו! ומיהו יש לפרש "לו" כמו "ממנו", כמו (בבא מציעא לג,א) "יתלמיד ורבו צריך לוי". אבל הא דקאמר "ומתוך פלפול של רבי חייא שנה לו כחל סתם" לא אתי שפיר. ואומר רבינו תם: דשנים היו, אחד היה בימי רבינו הקדוש, דאמרין פרק "כירה" (שבת מ,ב). דאמר רב יצחק בר אבודימי, פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ. ואותו יכול להיות שהיה רבו של רב. וקשה קצת: דאם רב יצחק בר אבודימי ד"המוכר את הספינה היה רבו של רב, היכי קאמר לרבי אלעזר התם "הא איתמר עלה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן? והלא רבי יוחנן שהיה רבו של רבי אבהו היה קורא לר' "רבינו", כדאמרין ב"אלו טרפות" (חולין נד).

דאתנייה לרב כחל — פירוש בקונטרס: יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה, ולישנא בתרא דרב הוה שמיע ליה לרבי אלעזר. ונראה דלא קאי אהנהו לישני דלעיל, אלא שמע שהיה רב אסור כחל, ואפילו בקריעת שתי וערב, כדאמרין בסמוך: בסורא לא אכלי כחלי, אף על גב דמתניתין שריא ליה בקריעה, והיה תמיה רבי אלעזר. והשיב לו רבי יצחק בר אבודימי: דרב בקעה מצא וגדר בה גדר. ורב יוסף קאמר דכחל מניקה שנה לו, דאסור אפילו בקריעה, ומתניתין — כשאינה מניקה. ורבי חייא שנה לו "כחל" סתם, והיה סבור שבינן רב מעצמו, ולא הבין וטעה בדבריו. והיה סבור שמכח שום ברייתא היה בא לחלוק על משנתנו, לאסור כל כחל, אפילו בקריעה. ואנו דאכלינן כחלי, אפילו של מניקה בקריעה — סמכינן אלישנא דרב בקעה מצא, ואין חילוק

והיה סבור שרב יבין מעצמו שזו הכוונה, ואולם רב טעה בדבריו, וסבר שרב יצחק בר אבודימי שונה ברייתא החולקת על משנתנו, והריהו אסורת כל כחל, ואפילו של זו שאינה מניקה (תוס' אחוייה לרב יצחק בר אבודימי לנוסח זה רב יצחק בר אבודימי הוא זה ששנה לרב אסור דין הכחל. וכיצא דבבר מוצאים אנו במסכת בבא בתרא (פז,א) שר' אלעזר עלה לארץ ישראל ופגש את זעירי ושאלו מי הוא זה ששנה לרב דין מידות. משמע שרב יצחק בר אבודימי חי בדורו של רב. ותהו ראשונים (רבינו שמואל בתוס') על כך, שהרי ממקומו אחרים עלה שרב יצחק בר אבודימי היה רבו של רבא, וכיצד יתכן הדבר שמי שהיה רב של רב (שהרי רב לומר תורה מפי רב יצחק בר אבודימי), יהיה עד תקופת רבא. והרי ביו"ט שבו מת רב יהודה, שהיה תלמידו של רב, נולד רבא. ויש שהשיבו כי שני חכמים שמם רב יצחק בר אבודימי היו. האחד, שהיה בימי ר' יהודה הנשיא (וראה שבת מ,ב), והוא זה ששנה לפני ר' חייא, והיה רבו של רב. והשני, שהיה רב של רבא (ר"ת).

מסורת הש"ס

א. מנחות מד,א. חולין קלו,א. ספרי זוטא פי טו. ילק"ש תורה תשן.
 ב. ירושלמי בבא בתרא פי"ה חי"ה. מכילתא דרי ישמעאל פי כ. מדרש תנאים דברים פי כה.

גרסות

כל שלשים יום פטורה מן הציצית בכתי"מ: **פטורה כל י' יום** ויש בכתי"י: **פטורה מן הציצית כל י' יום**.

אדהכי איתנה בכתי"מ: **אדהכי והכי איתנה** ויש בכתי"י: **איתנה**.

הוה מוקר אבוה ואמיה בכתי"מ: **מוקר אבוה**.

שבקוהו דתניא בכתי"מ: **שבקוהו** ויש בכתי"י: **שבקוה דתניא**.

הוית באתריה דרב יהודה אחוינא בכתי"י: **מקלעת לאתריה דר"י מחוינא**.

כי **טלית שאולה** — **כל שלשים יום** ראשונים לשאילתה הריהי **פטורה מן הציצית**. **אדהכי** [בתוך כך, בעוד הם מדברים], **איתנה להווא גברא דלא הוה מוקר אבוה ואמיה** [הביאו לפני בית דינו של רב חסדא אדם אחד שלא היה מכבד אביו ואמו], **כפתוהו** [קשרו אותו] על העמוד על מנת להלקותו, **אמר להו** [להם] **רמי בר תמרי: שבקוהו** [הניחו לו, אל תלקוהו]. **דתניא** [שכן שנויה ברייתא] **כי כל מצות עשה שמתן שכרה כתוב בצדה** — **אין בית דין שלמטה מוזהרין עליה לכפות על ידי ענישה, כמלקות, ובמצות כיבוד אב נאמר "למען יאריכון ימין"**. **אמר ליה** [ל] **רב חסדא לרמי בר תמרי: חזינא לך דחריפת טובא** [רואה אני בך שאתה חריף ביותר!] **אמר ליה** [ל] **רמי בר תמרי לרב חסדא: אי הוית באתריה** [אם היית נמצא במקומו]

טְלִית שְׂאוּלָה, כָּל שְׁלָשִׁים יוֹם – פְּטוּרָה מִן הַצִּיצִית. אֲדַהְכִּי, אֵיתְנָה לְהוּוּא גְבְרָא דְלֹא הוּוּ מוֹקֵר אָבוּה וְאִמְיָה, כְּפִתוּהוּ. אָמַר לְהוּ: שְׁבִקוּהוּ, דְּתַנְיָא: כָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה שְׂמַתָּן שְׂכָרָהּ בְּצִדָּה – אֵין בֵּית דִּין שְׁלֹמְטָה מוּזְהָרִין עָלֶיהָ. אָמַר לֵיהּ: חֲזִינָא לָךְ דְּחָרִיפַת טוּבָא! אָמַר לֵיהּ: אֵי הָוִית בְּאַתְרֵיהּ

כפתוהו — על העמוד להלקותו, **כדתניא** (כמוצות פ"א): **זמה דנריס אמוריס דארנעיס ומו לא** — **זמנות לא מעשה, שכנר נעשית העצירה**. **אצל מנות עשה שלפניו, ואינו רואה לקיימה**. כגון **אומרין לו "עשה סוכה!"**, ואינו עושה. **"עשה לווצו"**, ואינו עושה — **מכין אותו עד שתלך נפשו**. **שמתן שכרה בצדה** — **"למען יאריכון ימין"** (שמות כ). **לכן פירש מתן שכרה** — **לומר: אם לא תקיימנה, זהו עונשו, שלא תטול שכר זה**.

תוספות

טלית שאולה פטורה כל שלשים יום כו' — מדאורייתא פטורה לעולם, כדקאמר ב"ראשית הגז" (חולין קלו,א) **"כסותך"** — ולא של אחרים. אלא לפי שנראית כשלו, חייבוהו חכמים משלשים יום ואילך, דאין דרך לישאל יותר משלשים יום. ומכאן מדקדק רבינו תם דסתם שאלה — שלשים יום, כמו הלואה. דאמרינן במכות (ג,ב): המלוה את חברו סתם — אמרינן ב"התכלת" (מנחות מד,א): השוכר בית בחוצה לארץ — כל שלשים יום פטור מן המזוזה, אף על גב דסתם שכירות לא הויא שלשים יום. ולענין ברכה נראה שאין לברך על השאולה. אף על פי שאומר רבינו תם דנשים מברכות אסוכה, אף על גב דפטורות, דהוי אינה מצווה ועושה. מדאשכחן רב יוסף דאמר: מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן. ואם לא היה יכול לברך כל הברכות — לא היה שמוח בדבר. מכל מקום לא דמי לטלית שאולה: דהתם — אדם אחר היה חייב, שאינו סומא או שאינה אשה. אבל הכא — כל אדם פטור כשאינו שלו. ואף על פי כן, המברך לא הפסיד. ויש מפרשים: דאם היא של כלאים, כגון תכלת, דאסורה, כיון דפטורה מדאורייתא. ואומר רבינו תם: דאין לחוש, מדאמרינן בריש "התכלת" (מנחות מ,ב): ותכלת אין בה משום כלאים, ואפילו בטלית פטורה. ומסיק: "כגון שהטיל למוטלת" — פירוש: טלית שיש בה ציצית כבר. ולא בעי למימר "כגון שאחר כך הסיר הראשונים", וקא משמע לן דלא הויא פסולה משום "תעשה ולא מן העשוי" — דאם כן למה ליה למימר: אין בה משום כלאים, לימא: הטיל למוטלת כשרה. אלא הא קא משמע לן: כל טלית דאשתרי בה כלאים, דהיינו בתכלת — מותר בכל ענינים, בין להתעטף בין להציע תחתיו, בין לו בין לחבירו בין לאשתו, בין ביום בין בלילה. דלגמרי שרא ביה כלאים. והא דאמרינן בפרק "במה מדליקין" (שבת כה,ב): גזירה משום כסות לילה — לא כמו שפירש בקונטרס: שמא יתכסה בה בלילה. אלא גזירה משום כסות המיוחד ללילה, דלא אשתרי בה כלאים כלל, דאימעיט מ"וראיתם". ורבי אלעזר ממי"ץ* הקשה לו: דאמר בריש ערכין (ג,ב): הכל חייבים בציצית, כהנים לויים וישראלים. ומפרש: דכתנים אצטריך ליה — דסלקא דעתך אמינא: הואיל ואשתרי כלאים גביהו, לא ליחייבו. קא משמע לן: נהי דאישתרי בעידן עבודה, שלא בעידן עבודה — לא אישתרי, ולא אמרינן דאישתרי בכל ענין! ואומר רבינו תם: דהתם נמי אישתרו בכל ענין, אפילו שלא בעידן עבודה, כדאמרינן בפרק "בא לוי" (יומא סח,א) גבי "בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם או לא": תא שמע, "לא היו יושנים בבגדי כהונה" — שינה הוא דלא, הא הלוכי מהלכוי! ועוד תניא התם, גבי בגדי כהונה: דלצאת בהם במדינה, אסור — פירוש: משום איסור הקדש. ובמקדש — מותר, בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה. והא דקאמר "נהי דאשתרו בשעת עבודה" — כלומר, בגדים שלובשים בשעת עבודה. "שלא בשעת עבודה" — פירוש: בגדי חול, "מי אישתרו בכלאים!?" ומיהו משמע התם דלא אלא דרך לבישה. דבעי למידק התם דניתנו ליהנות בהם, מדתני "פושטים אותם ומקפלים ומניחין אותם תחת ראשיהם". ודחי: לא תימא "תחת ראשיהם", אלא אימא "כנגד ראשיהם". והכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך "תחת ראשיהם" — נהי דנתנו ליהנות בהם, תיפוק ליה משום כלאים. ולפי זה בטלית שאולה, היה אסור להציע תחתיו. ומיהו נראה שיש לחלק בין טלית, שכל עיקר לבישתה לצורך הנאתו. ובין בגדי כהונה, שעיקר לבישתן לצורך עבודה. **כל מצות עשה שמתן שכרה כו'** — ואם תאמר: והרי צדקה, דכתיב "פתוח תפתח את ירך וגוי" כי בגלל הדבר הזה יברכך" וגוי (דברים טו), ואמרינן בפרק קמא דבבא בתרא (ח,ב) דרבא אכפייה לרב נתן בר אמי, ואפיק מיניה ארבע מאות זוז לצדקה! ואומר רבינו תם: ד"אכפייה" — היינו בדברים, כדאשכחן פרק "נערה" בכתובות (גג,א): אכפייה ועל. ועוד: דבצדקה נמי איכא לאו, "לא תקפוץ ולא תאמץ" (דברים טו).

עיונים

טלית שאולה כל שלשים יום פטורה מן הציצית דייקו ראשונים שמעיקר הדין כל טלית שאולה פטורה לעולם מן הציצית. שכן למדו חכמים מן הכתוב "כסותך" במצות ציצית ("גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה"; דברים כב, יב), שדוקא כסותו חייבת בציצית, ולא כסות שאינה שלו, כזו השאולה בידו (להלן קלו,א). אכן מאחר וטלית השאולה בידי אדם פרק זמן שמעל שלושים יום, נראית בעיני הבריות כשלו, לכן חייבוהו חכמים לזה שישלל בה ציצית (תוס').

כפתוהו כפיתה זו הריהי קשירתו אל העמוד, השלב המקדים להלקאתו של החייב מלקות בבית דין, כמבואר במסכת מכות (כב,ב) שהיו כופתים את שתי ידיו משני צידי העמוד. ועמוד זה היה עץ הנערץ בקרקע, וגובהו כשתי אמות או אמה וחצי (רש"י שם). והלוקה היה כפוף ומוטה על אותו העמוד באדם הנסמך על בריח דלת ותולה ידיו למטה, וכופתים את שתי ידיו משני צידי העמוד (רש"י שם).

והוסיף רש"י בסוגיינו כי דין מלקות הבאות על כפיית קיום מצות עשה שונה מן המלקות הבאות על שעבר אדם מצוות לא תעשה. שכן במלקות הבאות על איסור לאו, אין הלוקה לוקה כעונש יותר משלושים ותשע מלקות, כנקבע בתורה. ואולם למלקות הבאות לכפות על האדם לקיים מצות עשה, אין מספר קצוב וקבוע. שכל שאומרים לו לעשות מצוות עשה (כסוכה, ולולב בחג הסוכות) ואינו שומע בקול בית הדין — הריהו לוקה עוד ועוד עד שייסכים לעשות או עד שתצא נפשו. והוסיפו אחרונים כי אף במצות לא תעשה יש אופן שלוקה יותר משלושים ותשע מלקות ועד שתצא נפשו, וכגון הבא לעבור עבירה במעשה, או שעובר עבירה על ידי הימנעות ממעשה (מנ"ח).

אמר להו שבקוהו כתבו ראשונים שאם רצו בית דין לכפות על קיום המצוות, ואף אלה שמתן שכוך בצידן — הריהם רשאים לעשות כן, ואולם אין הם חייבים בדבר זה (שו"ת רמב"ן סי' פח שהביא כן מן הירושלמי ב"ב, וכן הובא בב"י חו"מ סי' צו, ופסקו הרמ"א שם).

ולשיטה זו דנו אחרונים מדוע אמר רמי בר תמרי לבית הדין בסורא שישחררו אותו אדם, שהרי ברשותם להלקות את זה. ויש שאמרו ששיטה זו שיש מקום לכפות אף על מצות עשה שמתן שכרה בצידה, היא רק במצוה כגון השבת העבוט (שבה עסק הירושלמי), שאז יכולים בית דין לכפותו באמצעות מלקות, כיון שהמשכוך נמצא בחזקתו של

המלווה, והרי זה דבר מוגדר הניתן לעשייה מיידית. ואולם מצוה שהכפייה בה לא תועיל לעשייה מיידית כמו מצות כיבוד אב ואם — אין רשות לבית דין לכפותו (סמ"ע). ואחרים אמרו שאין להבחין בין סוגי מצוות עשה, שבכולן יש רשות לבית דין לכפות אף במצוות אלה שמתן שכוך בצידן. ואולם זהו דווקא בכפייה מועטת, אולם לא בכפייה מרובה. והוא שאמר להם רמי בר תמרי שישחררוהו מעמוד המלקות, שכן בכך כבר עשו לו כפייה מועטת, שהרי ביישורו בכפייה זו. ואין הם רשאים להוסיף בכפייתו של זה ולהלקותו (ט"ז).

כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בית דין שלמטה מוזהרין עליה שאלו ראשונים: אם כן, איך כפו חכמים אנשים על קיום מצות צדקה, וכגון המסופר על רבה שכפה את רב נתן בר אמי והוציא ממנו לצדקה ארבע מאות זוז. והרי מצות צדקה היא מצות עשה שמתן שכרה בצדה, שכן נאמר בה "נתן נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלח ירך" (דברים טו, ז)?! והסבירו כי אין זו כפייה במלקות אלא בדברים. שכן מוצאים אנו (כתובות נג,א) לשון כפייה אף בדברים בלבד (ר"ת). ואחרים כתבו כי היתה זו כפייה במלקות, והטעם שכפו על מצות צדקה — שכן מלבד שיש בה מצות עשה, יש בה גם מצות לא תעשה, "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחריך האביון" (שם פסוק ז). ואף שכלל הוא שאין לוקים על לאו הניתק לעשה, מכל מקום אף שמוצת העשה "נתן נתן" הריהו מנתקת את הלאו של "לא תקפוץ", אין היא מנתקת גם את הלאו של "לא תאמץ את לבבך" (דברי התוס' לעיל פא,א), ולכך כופים על הצדקה (יש"ב).

אורח ההלכה

טלית שאולה כל שלשים יום פטורה מן הציצית השואל מחבירו טלית שאינה מצויצת — פטור מלהטיל בה ציצית כל שלושים יום. אבל אחר שלושים יום, חייב מדברי חכמים, מפני שנראית כשלו (ומברך עליה. מ"ב). כרב יהודה. (רמב"ם ספר אהבה הלכות ציצית פ"ג ה"ד. שו"ע או"ח יד, ג).
גברא דלא הוה מוקר אבוה ואמיה כפתוהו כל המבזה את אביו או אמו אפילו בדברים ואפילו ברמזיה — הרי זה ארור מפי הגבורה, ויש לבית דין להכות על זה מכת מדרות ולענוש כפי מה שיראו. (רמב"ם ספר שופטים הלכות ממרים פ"ה ה"טו).

*מ"ץ מן הצרפתית Metz — עיר בצרפת.

כבדא מה אתם נוהגין בו — מותר לבשל נקלה או אסור, מפני שפולט דס? ואף על פי שכולו דס, אפילו הכי לאחרי שפירש ויאל, הרי הוא דס, ואסור. כי סליק — רב ספרא. אשכחיה לרבי זריקא — וצעא מיניה. אמר ליה — רבי זריקא. אנא שלקי לרבי אמי ואכל — גשמי לן הכנז, ואכלו. כי אתא — רב ספרא. לגביה — דאזי, סיפר לן מה ששמע. אמר ליה — אביי. למיסר נפשה — שיהא דס הנפלט ממנה חוזר למוכה ואוסרת. לא מיבעיא לי — דפשיטא לן, דכיון דטרודה היא לפלוט ולהזיח כל שעה — לא גלעה. כי קמיבעיא לי למיסר חבירתה — אס דס הויאל ממנה אוסר נטר אחר המתנשל עמו. דתנן הכבד [אוסרת] ואינה נאסרת — כלומר, מדפשוט לך צדיקה דשריא, אלמא שמייעא לך הא מתניתין. אס כן, למיסר נמי חבירתה לא תיבעי לך, דהא הך משנה גופה מנן נה לאוסרת. ונסדר זעיס היא. אמר ליה דלמא ההיא כבדא דאיסורא — כגון דטרפה.

תוספות

כבדא מה אתון ביה — אומר רבינו תם: דכולה הך שמענתא איירי בכבד שלא נמלח, דאי בתר מליחה ושהייה במלח — פשיטא דשרי לבשלה בהדי בשר, שעל ידי מליחה יצא כל הדם. שכן נוהגין העולם לבשל אחר צלייה, והוא הדין דשרי אחר מליחה. דשיעור מליחה פירש בהלכות גדולות דהוי כשיעור צלייה, משום דמליח הרי הוא כרותח דצלי. ופולט על ידי מליחה, כמו שפולט על ידי צלייה. אבל בלא מליחה מיבעיא ליה אי שרי לבשל עם בשר, דשמא דס הכבד אף על פי שפירש מותר, אף על פי שדס שאר האברים שפירש אסור, כדאמרינן בפרק קמא דכריתות (ד, ב): חז, לדס האברים, ולכך אמרינן לקמן (קט, א) דאין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב. דס הכבד שמא שרי, דהא כל הכבד דס הוא, ושרייה רחמנא, כדאמר לעיל (קט, ב): שרא לן כבדא. ונראה: דמדאורייתא פשיטא ליה דדס הכבד מותר, אף על פי שפירש, משום דכולו דס הוא, כדפירשתי, מדלא חשיב פרק "דס שחיטה" (כריתות כא, ב) דס הכבד. דקתני: דס הטחול ודס הלב ודס הכליות ודס האברים — הרי אלו בלא תעשה. אלא מדרבנן מבעיא ליה. ואפילו נאסור מדרבנן דס היוצא ממנו על ידי מליחה, לפי שהוא בעין, גזירה אטו שאר דס, כי היכי דגזרינן בדס מהלכי שנים, דאמרינן (שם כא, ב): שבין השניים — מוצצו, שעל הככר — גוררו. מכל מקום מיבעיא ליה בבשול, לפי שאינו ניכר דס כלל, ולכן יהא מותר, ולא נגזור בשול כבד אטו בשול בשר אחר בלא מליחה. ועוד יש לומר בענין אחר: דבלא מליחה — פשיטא דאסור, ועל ידי מליחה הוא דמבעיא ליה. כיון שיש בכבד רוב דס, שמא אינו יוצא כולו על ידי מליחה, או שמא יוצא? ומיהו קשה קצת: דקאמר בסמוך "למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך, דתנן: הכבד אוסרת" — הא איכא לאוקמי בשלא נמלחה! ולפירוש רבינו תם ניחא. ויש לומר: דמשמע ליה דמיירי אחר מליחה, כמו שדרך לבשל בשר. ולקמן (קיא, א) גבי בר שבא דאיתו לקמיה כבדא שליקא, ולא אכל — לפירוש רבינו תם צריך לומר: דיועד היה שלא נמלחה הכבד. והא נמי דפשיט מההוא דקריבי קניא בקופיה — יודע היה שלא נמלחה הכבד, אף על פי שצריך לומר כי הריאה והלב שהיו עם הכבד נמלחו. ואין לתמוה על זה: דכמה דברים היו עושין כדי להראות הלכה לתלמידים. אי נמי: כל שלשתן נמלחו, אלא דלכבד לא מהניא מליחה אלא בקריעת שתי וערב וחתוכיה לתחת, כדקאמר בסמוך. ולקמן (שם) נמי דקאמר "אבל לטחול, שומנא בעלמא הוא", ומייתי מדשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי ביומא דהקזה — היו יודעים דבלא מליחה היו עושין לו, דבמליחה — כבדא נמי שרי. אי נמי: התם קאי אקריעה שתי וערב. הני מילי — כבדא, אבל טחלא — לא בעי קריעה, כי הא דשמואל כו'. ויודעין היו דמטחול שלם עבדי ליה. ורב אלפס כתב שמנהג בכל ישראל שלא לבשל כבד, אפילו אחר מליחה בלא צלייה.

דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא כו' — משנה היא במסכת תרומות (פרק עשירי משנה יא). ותימה: רב ספרא מעיקרא מאי סבר, שלא הביא לו המשנה כמו שמביאה לבסוף. דבסתמא גם מתחלה היה יודע, דמשניות אפילו דזרעים ודטהרות היו שגורות בפייהם, כדפירשתי בפרק "יתולין" (שבת קלח, ב) גבי "עתידה תורה שתשתכח מישראל, הא נמי מתניתין היא השרץ שנמצא בתנור, הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה!" ויש לומר: דגם בתחלה היה יודע המשנה, אבל היה סבור שאביי הוה מסופק בשלוקה אם נאסרת או אינה נאסרת, כמבושלת דפליגי בה תנאי בסמוך, והיה מסופק היאך הלכה. ועל כן הביא לו רבי זריקא ורבי אסי שלקו ליה ואכיל. והשיב לו אביי: דלמיסר נפשה לא קמיבעיא ליה דאינה נאסרת — כתנא קמא דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וכתתם מתניתין דתרומות. והשיב לו: למה אין פשוט לך מתוך אותה משנה עצמה, שאתה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקה, שאפילו בבשול אוסרת חבירתה?

של רב יהודה, אחוינא [הייתי מראה] לך חורפאי [חריפותי] הרבה יותר מעכשיו.

א מתוך שנדונה בסוגיה הקודמת הנהגת מקומות שונים בדין הכחל, מביאים בדומה דברים בעניינו של הכבד. אמר ליה [ל] אביי **לרב ספרא: כי סלקת להתם** [כאשר אתה עולה לשם, לארץ ישראל]. **בעי מינייהו** [שאל מהם, מחכמי ארץ ישראל] שאלה זו: **כבדא** [הכבד], מה, כיצד אתון [אתם] נוהגים ביה [בו]? ומסופר, כי סליק [כאשר עלה] רב ספרא לארץ ישראל, אשכחיה [מצא אותם] את רב זריקא, ושאלו באשר לכבד. אמר ליה [ל] רב זריקא בתשובה: **אנא שלקי ליה** [אני בישלתי אותם] **לר' אמי, ואכל את הכבד**. כי [כאשר] חזר רב ספרא לבבל, אתא לגביה [בא אל] אביי, ומסר לו את ששמע מפי רב זריקא. אמר ליה [ל] רב אביי: בכבד שהתבשל לעצמו, ולענין למיסר נפשה [לאסור את עצמו]. **דלא מיבעיא** [שלא שנפלט ממנו בכישול] — לא קא מיבעיא [היתה נשאלת] לי שאלתי, שכן ברור הוא לי שאין הדם הנפלט שב ונבלע בכבד בתוך הבישול. ואולם כי קמיבעיא לי [כאשר נשאלה לי השאלה] היה זה בכבד שהתבשל עם חתיכת בשר אחרת באותה קדירה, ולמיסר [ולענין לאסור] את חבירתה, כלומר, אותה חתיכת בשר. ומעתה, כמה שר' אמי אכל מהכבד שהתבשל כשלעצמו, אין איפוא פתרון לשאלתי. שאל רב ספרא את אביי: **מאי שנא למיסר נפשה** [במה שונה לענין לאסור את עצמו, כשהתבשל הכבד לעצמו]. **דלא מיבעיא** [שלא נשאלה] לך כל שאלה וברור לך שהריהו מותר — משום דתנן [ששנינו במשנה במסכת תרומות] כי הכבד אינה נאסרת בכישולה. מעתה, למיסר [לענין איסור] חבירתה נמי [גם כן] לא תבעי [לא תישאל] לך — דתנן [שכן שנינו במשנה זו] כי הכבד אוסרת את המתבשל עימה בקדירה, ואינה נאסרת, מפני שהיא אכן פולטת דם בשעת הבישול ואולם היא עצמה אינה בולעת דם זה, מתוך שהיא טרודה בפליטתו! **אמר ליה** [ל] רב אביי: אין ממשנה זו פתרון לשאלתי, שכן **דילמא** [שמא] מדובר התם [שם] דווקא בכבד דאיסורא [בכבד של איסור, ככבד של בהמה טריפה].

מכל מקום מיבעיא ליה בבשול, לפי שיש להניח את הכבד על פניו, ויש לומר: דמשמע ליה דמיירי אחר מליחה, כמו שדרך לבשל בשר. ולקמן (קיא, א) גבי בר שבא דאיתו לקמיה כבדא שליקא, ולא אכל — לפירוש רבינו תם צריך לומר: דיועד היה שלא נמלחה הכבד. והא נמי דפשיט מההוא דקריבי קניא בקופיה — יודע היה שלא נמלחה הכבד, אף על פי שצריך לומר כי הריאה והלב שהיו עם הכבד נמלחו. ואין לתמוה על זה: דכמה דברים היו עושין כדי להראות הלכה לתלמידים. אי נמי: כל שלשתן נמלחו, אלא דלכבד לא מהניא מליחה אלא בקריעת שתי וערב וחתוכיה לתחת, כדקאמר בסמוך. ולקמן (שם) נמי דקאמר "אבל לטחול, שומנא בעלמא הוא", ומייתי מדשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי ביומא דהקזה — היו יודעים דבלא מליחה היו עושין לו, דבמליחה — כבדא נמי שרי. אי נמי: התם קאי אקריעה שתי וערב. הני מילי — כבדא, אבל טחלא — לא בעי קריעה, כי הא דשמואל כו'. ויודעין היו דמטחול שלם עבדי ליה. ורב אלפס כתב שמנהג בכל ישראל שלא לבשל כבד, אפילו אחר מליחה בלא צלייה.

דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא כו' — משנה היא במסכת תרומות (פרק עשירי משנה יא). ותימה: רב ספרא מעיקרא מאי סבר, שלא הביא לו המשנה כמו שמביאה לבסוף. דבסתמא גם מתחלה היה יודע, דמשניות אפילו דזרעים ודטהרות היו שגורות בפייהם, כדפירשתי בפרק "יתולין" (שבת קלח, ב) גבי "עתידה תורה שתשתכח מישראל, הא נמי מתניתין היא השרץ שנמצא בתנור, הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה!" ויש לומר: דגם בתחלה היה יודע המשנה, אבל היה סבור שאביי הוה מסופק בשלוקה אם נאסרת או אינה נאסרת, כמבושלת דפליגי בה תנאי בסמוך, והיה מסופק היאך הלכה. ועל כן הביא לו רבי זריקא ורבי אסי שלקו ליה ואכיל. והשיב לו אביי: דלמיסר נפשה לא קמיבעיא ליה דאינה נאסרת — כתנא קמא דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וכתתם מתניתין דתרומות. והשיב לו: למה אין פשוט לך מתוך אותה משנה עצמה, שאתה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקה, שאפילו בבשול אוסרת חבירתה?

עיונים

הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת מכאן הסיקו המפרשים שיש להתייר כבד ששהה שלושה ימים בלא מליחה, על ידי צלייה, ולבשלו (אף לכתחילה) לאחר צלייתו. שכן אף שנקבעה הלכה כדעת הגאונים שבשר ששהה שלושה ימים בלא מליחה, לא הותר אלא לצלותו בלבד, ואין מבשלים אותו לאחר צלייתו — הרי זה בשאר בשר, מה שאין כן בכבד שפולט ואינו בולע, ולכן אין מקום להחמיר בו. ועוד הוסיפו כי מאחר שהלכה זו של בשר ששהה שלושה ימים בלא מליחה אינה מדברי התלמוד אלא חומרת הגאונים היא, משום כך הרינו מקילים בה באופנים שונים (כגון בבשר ששהה שלושה ימים בלא מליחה, והתערב בין חתיכות בשר אחרות, שהריהו מותר בבשול לאחר מליחתו, כפי שכתב תרוה"ד, וכפסק בשו"ע י"ד סי' סט, יד). ומעתה אין מקום להחמיר עוד בדבר זה, ומותר כבד זה בבשול

לאחר צלייתו (ש"ת שער אפרים).

אורה ההלכה

הכבד אוסרת ואינה נאסרת בכבד יש ריבוי דם. ולכן לכתחילה אין לבשלו על ידי מליחה, אלא קורעו שתי וערב ומניח חיתוכו למטה, ועולהו (שהיה ראו לאכילה), ואחר כך יכול לבשלו (וכל זה בכבד שלם, אבל כשהוא חתוך אין צריך כלום). וכשבא לבשלו אחר הצלייה, ידיחנו תחילה אחר הצלייה, קודם הבישול. ואולם אם לא הדיחו ובשלו כך — מותר. רמ"א. ובידיעבד מותר אם נתבשל לבדו בקדירה (בלא צלייה), אבל הקדירה אסורה בגלל פליטת הכבד. ויש מי שאסור. וכתב רמ"א שנהגים לאסור הכל, אפילו נמלח הכבד קודם בישולו. (רמב"ם ספר קדושה הלכות מאכלות אסורות פ"ו ה"ז. שו"ע י"ד עג, א).

מסורת הש"ס
ג. ירושלמי תרומות פ"י ה"ו.
ד. משנה תרומות פ"י מ"א.

גרסות

זריקא בכתי"מ: זירא.
אנא שלקי ליה לרב אמי ואכל בכתי"מ: לר' אמי שלקי ליה ואכיל.
כי קמיבעיא לי למיסר בכתי"מ: אלא למיסר.
דתנן אינה בכתי"מ: דתנן הכבד אינה ויש בכתי"מ: דתנן ר' יוחנן בן ברוקה אינה.
דתנן הכבד אוסרת בכתי"מ: דתנן ר' אליעזר אומר הכבד אוסרת ויש בכתי"מ: דתנן ר' יוחנן בן ברוקה אומר הכבד אוסרת וכן: דתנן ר' יוחנן בן ברוקה אומר הכבד אוסרת. שהיא פולטת יש בכתי"מ: שפולטת.
אמר ליה דילמא יש בכתי"מ: דילמא.

